

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Els Grups Interactius, una pràctica inclusiva en les Comunitats d'Aprenentatge

Margarita Cruz Comas

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2017 – 18

DNI de l'alumne: 41540692R

Treball tutelat per Bernat Sureda Garcia
Departament de Teoria i Història de l'Educació

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball:

Comunitats d'aprenentatge, grups interactius, aprenentatge dialògic, voluntariat, inclusió.

Resum

Aquest treball que es presenta tracta d'extreure, recopilar, analitzar i sintetitzar el material que s'ha publicat sobre la pràctica dels grups interactius. Es pretén donar una visió més acurada del treball per grups interactius dins les Comunitats d'Aprenentatge a través de l'aprenentatge dialògic. Així doncs, partint dels grups interactius dins les Comunitats d'Aprenentatge, es realitza un treball bibliogràfic on es tracta d'esbrinar si aquesta pràctica ajuda a afavorir la inclusió. Això es fa possible duent a terme una revisió actualitzada del tema en concret i presentant les conclusions respecte a la informació trobada.

Paraules clau

Comunitats d'aprenentatge, grups interactius, aprenentatge dialògic, voluntariat, inclusió.

Abstract

The present work tries to extract, compile, analyze and synthesize the material that has been published about the practice of interactive groups. It aims to give a more accurate view of work for interactive groups within the Learning Communities through the dialogic learning. Therefore, starting from the interactive groups within the Learning Communities, a bibliographic work is carried out in order to find out if this practice helps to promote inclusion. This is made possible by carrying out an updated review of the specific topic and presenting the conclusions regarding the information found.

Keywords

Learning communities, interactive groups, dialogic learning, volunteering, inclusion.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	Pàg. 5
OBJECTIUS	Pàg. 8
METODOLOGIA	Pàg. 9
RECERCA BIBLIOGRÀFICA	Pàg. 11
ANÀLISI DE LES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	Pàg. 13
Investigació realitzada per Joan Jordi Muntaner, Carme Pinya i Begoña De La Iglesia	Pàg. 13
Investigació realitzada per Silvia Molina Roldán	Pàg. 15
Investigació realitzada per Rosa M ^a Píriz Collado	Pàg. 17
GRAELLA COMPARATIVA	Pàg. 19
CONCLUSIONS GENERALS	Pàg. 20
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	Pàg. 23
Bibliografia bàsica	Pàg. 23
Bibliografia ampliada	Pàg. 23

INTRODUCCIÓ

El motiu del present Treball Fi de Grau pretén donar una visió més acurada del treball per grups interactius dins les Comunitats d'Aprenentatge a través dels experiments que han dut a terme un seguit d'autors. Per tant, es duu a terme un estat de la qüestió (EC) on es fa una recerca sistemàtica per paraules claus en castellà i anglès a les bases de dades de recerca en educació on hi trobem investigacions publicades a revistes científiques. D'aquesta manera, es té la intenció d'esbrinar si la pràctica dels grups interactius ajuda o no a afavorir la inclusió.

Fent un estat de la qüestió es plasma de forma escrita i referenciant les fonts consultades tota la informació que ens sembla rellevant referida al tema en concret que volem tractar. És a dir, es reflecteixen les idees i els coneixements que s'han establert sobre la nostra pregunta inicial: si els grups interactius afavoreixen o no la inclusió.

En definitiva, tal i com planteja León (2013), podem definir l'estat de la qüestió (EC) com:

Una panoràmica de un área de investigación determinada: qué es lo que ya se ha dicho sobre el tema que nos ocupa, quiénes son los autores principales que han investigado y publicado sobre la materia, cuáles son las teorías e hipótesis que prevalecen en la actualidad, qué preguntas se han planteado, y qué metodología e instrumentos de investigación resultan adecuados para este campo de estudio (p. 1).

Durant la formació en el Grau d'Educació Infantil se'ns han presentat diferents perspectives educatives i hem estat coneixedors de nous conceptes i aspectes relacionats amb l'educació i amb els individus. Tot això, a través dels aprenentatges realitzats i amb la mirada posada en la realitat dels infants.

Aquest treball sorgeix de la reflexió sobre la inclusió dins les aules, sobre la necessitat de donar un lloc especial a cada un dels individus que formen part de la comunitat educativa perquè es sentin importants i valorats tant per ells mateixos com pels altres.

S'ha pogut observar que treballar per Comunitats d'Aprenentatge és una transformació que alguns centres educatius han dut a terme i que va encaminat cap a la superació del fracàs escolar i l'eliminació de conflictes, tenint en compte a cada un dels individus que en formen part. S'aposta per un aprenentatge dialògic mitjançant els grups interactius, on el diàleg igualitari es converteix en un eix clau per a la inclusió de cada un dels seus membres. Per tant, es vol aconseguir una escola inclusiva de tots i per a tots, on l'ensenyament – aprenentatge no recaigui tan sols en el professorat sinó en tots els membres de la comunitat educativa, creant així una educació de qualitat.

Així doncs, veiem evident que treballar per comunitats d'aprenentatge a través dels grups interactius té un pes molt important en l'educació inclusiva, ja que es propicia una educació formada en valors com: la solidaritat, la cooperació, la companyonia, la disminució de la competitivitat, entre d'altres.

Des d'aquestes premisses es veu imprescindible treballar basant-nos en una educació inclusiva on tothom hi tingui cabuda. Per començar i posar-nos en situació, direm que una educació inclusiva és una modalitat equitativa, on es garanteix la universalitat i la no exclusió del dret que tenim tots a l'educació. De fet, segons (Palomares, 2017), aquest dret es pot interpretar com el dret a una educació inclusiva, garantint així una igualtat d'oportunitats facilitant les millores educatives i els instruments de suport necessaris per a que tot l'alumnat pugui rebre una educació de qualitat fora cap tipus de discriminació.

Com s'ha esmentat abans, podem identificar alguns valors que conformen la inclusió com ara la solidaritat, la cooperació, la companyonia, la disminució de la competitivitat, ... Ara bé, contar amb un escenari que faciliti enfortir aquests valors que es volen transmetre no és una tasca fàcil, ja que no només depèn de l'infant, sinó de tot un sistema social que l'envolta. Així doncs, és aquí on debuta la importància de l'escola i els docents, el seu treball i la seva dedicació amb els infants. De fet, aquesta és la manera perquè ningú es senti exclòs ni segregat, ressaltant les coses positives de cada un d'ells en lloc de posar una etiqueta per la seva dificultat. D'aquesta manera, s'enforteix l'autoestima dels infants i la satisfacció pels seus èxits. Es fomenten valors com la valia personal, la tolerància, la cooperació, el respecte mutu i el sentit de pertinença a un grup, de tal forma que s'afavoreixen les relacions interpersonals i, a la vegada, el procés d'aprenentatge.

També es concedeix a l'individu l'oportunitat de conèixer-se millor, el que influeix directament en el desenvolupament de l'autoconcepte i la personalitat.

A més, segons les paraules de Valls (2016), una de les coses que ens interessen a dia d'avui és l'organització de les aules, de tal manera que es potenciïn les aptituds dels infants enfront del seu aprenentatge, millorant així els seus resultats. Tot això, a través d'una organització inclusiva que no deixi de banda a cap infant, siguin quines siguin les seves capacitats i necessitats.

Així doncs, es duu a terme un estat de la qüestió amb el qual es pretén aportar una visió més acurada de l'educació, una perspectiva més detallada sobre els grups interactius a dia d'avui com a pràctica inclusiva dins les Comunitats d'Aprenentatge, tenint en compte la docència i el que els centres escolars i el personal que hi treballen haurien d'aportar a l'alumnat per oferir un desenvolupament íntegre. És necessari estudiar aquesta pràctica educativa i veure si possibilita un desenvolupament més positiu i eficaç des de l'educació; una educació més atractiva en la qual es té en compte a cada un dels infants com a un cúmul d'habilitats i circumstàncies diferents i valuoses al mateix temps.

Tenint en compte la dificultat que pateix un nombre d'infants dins les aules, es proposa realitzar una aproximació teòrica a través de la qual es vol esbrinar si els beneficis que aporta la posada en pràctica dels grups interactius a través de les Comunitats d'Aprenentatge afavoreix la inclusió, i així propiciar a l'alumnat un percentatge més elevat d'oportunitats i aconseguir l'èxit escolar i personal.

OBJECTIUS

Objectiu general:

- Esbrinar si els grups interactius són una estratègia per afavorir la inclusió.

Objectius específics:

- Recopilar i organitzar la informació extreta sobre els grups interactius.
- Presentar les investigacions fetes sobre els grups interactius com a pràctica inclusiva.
- Sintetitzar i analitzar les conclusions de dites investigacions.

METODOLOGIA

El present treball no consistirà en dur a terme una investigació experimental. És a dir, no es realitzarà un programa amb infants, ja que pel fet de no realitzar el Pràcticum II actualment i, per tant, no tenir un contacte diari amb un grup d'infants, no s'ha pogut observar i fer un registre de la manera de treballar dins l'aula, ni participar-hi com a voluntariat. A més, s'és conscient que treballar per Comunitats d'Aprenentatge a través dels grups interactius és una tasca que s'ha de dur a terme amb una continuïtat i durant un temps considerable per obtenir resultats fiables i concisos. Aquesta falta d'espai temporal impedeix que el present document tingui caràcter empíric.

Per tal de resoldre l'interrogant del present treball, es durà a terme un estat de la qüestió on es farà una revisió actualitzada dels experiments que s'han dut a terme sobre els grups interactius dins les Comunitats d'Aprenentatge i la inclusió. Es pretén esbrinar si aquesta pràctica de centre afavoreix o no la inclusió, deixant de banda la idea preconcebuda que és una pràctica que engloba tots els requisits per afavorir la inclusió dels infants.

De manera detallada es duran a terme una sèrie d'apartats per a la seva realització:

Primer de tot es durà a terme una recerca bibliogràfica. En aquesta etapa es farà un llistat bibliogràfic com a punt de partida. Es cercaran articles, llibres, tesis, etc. Per aconseguir-ho s'empraran distintes bases de dades existents en la xarxa. Es cercarà informació rellevant i es gestionarà la informació recopilada. Cal tenir en compte que aquest llistat serà incomplet perquè alguns dels títols seran descartats posteriorment i que la bibliografia d'aquests ens duran a identificar més bibliografia.

Tot seguit, es farà un anàlisi de la bibliografia. Primer de tot es farà una llegida ràpida de tota la informació recopilada per tal de descartar tots els documents que no estiguin directament relacionats amb el nostre tema o que no ens serveixin. A més, comprovarem que d'alguns ens poden servir algunes parts i d'altres no.

Després es farà un anàlisi de les línies d'investigació. En aquesta etapa es tindran en compte els distintes autors analitzant la qüestió que ens hem plantejat, comprovant els seus punts en comú i divergents, i des de quines corrents teòriques i metodològiques ho fan.

Finalment, es redactarà l'estat de la qüestió citant les fonts emprades aportant tot el que hem après seguint l'estil acadèmic d'escriptura.

Un estat de la qüestió reflexa de manera senzilla, directa i explícita la informació recollida a través d'una síntesis analítica. Així doncs, s'aportarà alguna cosa substancial, deixant de banda la divagació. Emprarem conceptes, idees i teories per interpretar dades, fets i experiències i donarem una resposta al nostre interrogant.

Per tant, a través d'aquest treball es determinarà si és viable i si afavoreix la inclusió treballar per grups interactius o si, pel contrari, és una passa enrere a l'hora de treballar amb els infants. A més, es considera rellevant la importància de les famílies dins l'escola juntament amb el professorat i la resta de membres de la comunitat educativa, per tal de donar resposta a les necessitats dels nins i les nines i donar un lloc a cada un d'ells. És vital enfocar la mirada cap als infants perquè puguin gaudir d'una educació íntegra, digna i de qualitat.

RECERCA BIBLIOGRÀFICA

Pel desenvolupament idoni del present treball s'han utilitzat una sèrie de paraules que es consideren cabdals i imprescindibles per a la realització correcta de la recerca. Aquestes paraules són les següents: “Comunidades de Aprendizaje” i “Grupos interactivos”. Per tal de poder fer la recerca es va usar l'eina electrònica *biblioteca.uib.cat* des d'on es va accedir a diferents bases de dades més genèriques com Google Acadèmic; i d'altres més específiques d'educació com ERIC, on s'introdüïren les paraules que es consideren fonamentals.

Un cop aclarits els descriptors del treball es va començar la recerca. Primer amb “Grupos interactivos” i “Inclusión” (descriptors arrel, que són els quals sense ells la recerca no tindria sentit) ja que sense els quals la recerca no seria efectiva. No obstant, també es varen introduir els següents termes: “Comunidades de Aprendizaje”, “Aprendizaje dialógico”, “Inclusión educativa”, “Voluntariado” i “Infancia” (descriptors secundaris, encarregats d'especificar el tema a tractar).

En primer lloc es va duu a terme la recerca dels descriptors arrel sense combinacions per tal de cercar informació detallada sobre aquests conceptes en ells mateixos. Després es va passar a la unió dels descriptors amb la utilització dels booleans “AND” o “Y” a la primera combinació de descriptors. És a dir, només els primaris, ja que inclouen les paraules fora excloure'n cap i així fa la recerca de tots els termes. Si s'obtenien grans resultats es passava a la segona combinació on es cerca amb els booleans “AND” i “OR”. Es varen realitzar moltes combinacions ja que el treball consta de molts descriptors però podem posar-ne exemples tals com: (Arrel 1 OR Arrel 2) AND (Arrel 1 OR Secundari 2), (Arrel 3) AND (Secundari 1 OR Secundari 4),... per tal de cercar tots els documents que contenguin les arrels i un secundari o un altre.

Per a que quedi més clar s'adjunta una taula on hi ha els descriptors tant en castellà com amb anglès i quin lloc ocupen dins la investigació:

Descriptor	Castellà	Anglès
Arrel 1	Grupos interactivos	Interactive groups
Arrel 2	Inclusión	Inclusion
Secundari 1	Comunidades de Aprendizaje	Learning Communities
Secundari 2	Aprendizaje dialógico	Dialogical learning
Secundari 3	Inclusión educativa	Educational inclusion
Secundari 4	Voluntariado	Volunteering
Secundari 5	Infancia	Childhood

Els límits utilitzats en la recerca són l'idioma espanyol i anglès, i l'any de publicació es va determinar en el darrers 15 anys, ja que pràctiques com els grups interactius en les Comunitats d'Aprenentatge són termes relativament moderns.

Com ja s'ha descrit, abans de començar la recerca es varen seleccionar les bases de dades i els metacercadors que engloben temàtiques relacionades amb les Ciències de l'Educació, la Psicologia, l'Educació Social i la Pedagogia. Així doncs, es varen seleccionar les següents bases de dades:

Metacercadors:

- Biblioteca virtual de la Universitat de les Illes Balears

Bases de dades:

- Dialnet
- Google Académico
- REDINED
- ERIC
- Scopus

ANÀLISI DE LES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

- **Investigació realitzada per Joan Jordi Muntaner, Carme Pinya i Begoña De La Iglesia (INVESTIGACIÓ I)**

Aquest estudi es centra en el CEIP Pintor Joan Miró de Palma de Mallorca. És un centre que s'ubica en un barri de la ciutat on la majoria de l'alumnat prové de Sud-Amèrica, Àfrica, Europa de l'Est o Àsia. Aquest barri ha acollit a un gran nombre de població immigrant que pateix una realitat social molt diversa i que conta amb problemàtiques familiars de tot tipus. Així i tot, es considera que el nivell de participació d'aquestes famílies dins l'escola és alt, ja que des de l'any 2008 funcionen com una Comunitat d'Aprenentatge.

En la realització d'aquest estudi es pretén observar si totes les sessions en les que es duen a terme els grups interactius són considerades com a inclusives, ja que no a totes les sessions que es realitzen s'atenen ni es consideren les necessitats i capacitats de tots els participants i, per tant, no assegura l'èxit de tot l'alumnat (Echeíta & Aisncow, 2011; Arnaiz, 2011, a través de Muntaner, Pinya & De la Iglesia, 2015).

Es pretén determinar si un grup interactiu és inclusiu o no identificant i avaluant les seves variables. En primer lloc, es duen a terme quatre grups focals de cicle i un quint grup de discussió format per tot el professorat del claustre, el qual pren les decisions finals després de l'anàlisi de les temàtiques i aportacions de cada un dels grups focals de cicle. En tot cas, es conta amb un equip moderador que registra en vídeo les sessions que es duen a terme i presenten una seguit de preguntes inicials que fan possible crear un debat a cada grup focal. Aquestes preguntes com: Des d'on partim?; Com organitzem la presència dels adults dins l'aula?; Com ho fem per tancar la sessió?, són algunes de les preguntes que es fan a les fases de programació; implementació; i avaluació dels grups interactius respectivament. A més, de manera general, s'intenta saber que es necessita per millorar les dinàmiques dels grups interactius en el centre. A l'hora de presentar els resultats obtinguts es té en compte la informació rellevant a cada un dels moments de la programació, la implementació i l'avaluació de les sessions de grups interactius que es duen a terme a les aules tant d'Infantil com de Primària. Les dades són recollides per cada un dels grups focals a partir de les preguntes presentades i amb l'anàlisi posterior.

Després de la reflexió i l'anàlisi dut a terme a cada grup, es realitza una sessió conjunta amb el professorat del centre per posar en comú tota la informació, extreure'n conclusions i així proposar una millora en els grups interactius.

Així doncs, arran d'aquest estudi, es prioritza un temps de dedicació a l'avaluació de cada sessió de grups interactius per valorar continguts i compartir registres entre els cicles. També es decideix flexibilitzar el temps que es dedica a cada activitat de grup interactiu en funció del cicle i realitzar de manera conjunta les sessions de grups interactius que es programin a partir de les sortides. A més, es considera prioritari determinar una persona responsable perquè recopili activitats per crear un banc de recursos i, així, facilitar la programació.

S'arriba a la conclusió que, encara que hi hagi un treball de reflexió i anàlisi sobre els grups interactius en el centre, no es parla de la necessitat de mantenir expectatives altes en els alumnes. Per tant, és necessari dotar d'importància el diàleg entre l'alumnat i els adults presents a les sessions, i saber com mantenir aquestes expectatives cap als alumnes més vulnerables, ja que pel fet de treballar per grups reduïts i heterogenis no s'assegura l'aprenentatge de tot l'alumnat. Els resultats obtinguts afirmen que treballar per grups interactius augmenta la participació i l'aprenentatge de tots sempre i quan es mantinguin aquestes expectatives en l'alumnat i es canviïn els actes de poder pels actes dialògics. D'aquesta manera es fomenta el conflicte cognitiu per poder aprendre de manera significativa i propiciar un clima d'ajuda mútua i cooperació, variables essencials per les pràctiques inclusives en el context dels grups interactius.

Referències

Muntaner, J. J., Pinya, C., & De la Iglesia, B. (2015). Evaluación de los grupos interactivos desde el paradigma de la educación inclusiva. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 18(1), 141-159. Recuperat de <http://revistas.um.es/reifop/article/view/214371>

- **Investigació realitzada per Silvia Molina Roldán (INVESTIGACIÓ II)**

Aquesta investigació és una Tesi doctoral que es basa en l'estudi de cinc casos d'infants amb algun tipus de discapacitat, ja sigui motora, sensorial o intel·lectual. Aquests estan escolaritzats en tres centres d'Educació Primària: dos d'ells a l'escola Albert Einstein de Catalunya; dos més a l'escola Fahrenheit de Catalunya; i un altre a l'escola Landare Eskola del País Vasc.

L'escola Albert Einstein conta amb alumnat autòcton llevat d'alguna excepció, i amb famílies d'un nivell socioeconòmic mitjà. A l'escola Fahrenheit hi ha una gran diversitat cultural del seu alumnat i varis alumnes amb discapacitat. I, a l'escola Landare Eskola es segueix el model D on totes les assignatures són en euskera exceptuant l'assignatura de llengua castellana. En els tres centres treballen per Comunitats d'Aprenentatge i duen a terme els grups interactius.

La investigació es centra en trobar les propietats inclusives dels grups interactius per l'alumnat amb discapacitat. Per tant, l'estudi d'aquests casos pretén identificar si els grups interactius afavoreixen la inclusió de tot l'alumnat o no.

En primer lloc es fa un recull d'informació de cada cas a l'alumnat, al professorat, al professorat especialista en educació especial (EE) i al voluntariat.

Per cada cas es combinen tres tècniques: grup de discussió comunicatiu; observació comunicativa; i entrevista en profunditat. Tot seguit, es completa la informació amb un anàlisi de documentació. Les tres tècniques són gravades en vídeo i transcrites per tal de poder recuperar la informació, debatre i fer una posada en comú.

Arran d'aquest estudi de casos, s'afirma que els grups interactius són una pràctica inclusiva. Per una banda, es fa aquesta afirmació perquè s'observa que és possible treballar a través dels grups interactius amb infants amb discapacitat sense modificar el funcionament d'aquesta pràctica, ja que tot l'alumnat duu a terme les mateixes activitats i els mateixos continguts. Tan sols en algunes ocasions s'han rebaixat les exigències enfront a les seves possibilitats o s'ha reduït la complexitat en el que l'infant està limitat per la seva discapacitat.

Per l'altra, s'ha comprovat que les característiques dels grups interactius fan que aquesta pràctica vagi més enllà de la inclusió física, ja que és un punt positiu en l'aprenentatge, en la participació i en la integració social de tot l'alumnat. Tot això, a través d'un plantejament inclusiu on hi hagi una col·laboració entre els infants i els recursos personals dins l'aula.

A més, els grups interactius tenen efectes positius cap a l'alumnat amb discapacitat fora perjudicar la resta de companys, sinó que, pel contrari, els dota de l'oportunitat de desenvolupar els seus propis aprenentatges i les seves habilitats socials. Així doncs, la informació recollida durant el procés mostra beneficis a l'hora de treballar per grups interactius per part de tot l'alumnat, afavorint el seu aprenentatge i la seva integració social. Per tant, els grups interactius és una pràctica inclusiva per tots i totes.

Referències

Molina Roldán, S. (2007). Los grupos interactivos: Una práctica de las comunidades de aprendizaje para la inclusión del alumnado con discapacidad. Universitat de Barcelona. Recuperada de <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/43112>

- **Investigació realitzada per Rosa Mª Píriz Collado (INVESTIGACIÓ**

III)

Aquesta experiment es duu a terme en un centre públic de secundària de la Comunitat de Madrid. No es tracta d'una Comunitat d'Aprenentatge, però sí que es treballa per grups interactius, una de les estratègies que aquesta comporta. Es confirma la importància de contextualitzar els grups interactius en una Comunitat d'Aprenentatge a causa de la seva dificultat a l'hora de trobar voluntariat i per incorporar a part del professorat que encara no duu a terme aquesta pràctica. Per tant, els components de la comunitat educativa s'han implicat i format perquè hi hagi una transformació del centre i, així, aconseguir aquest canvi a través de les actuacions.

Després de dur a terme els grups interactius, s'arriba al punt que la manera d'organitzar l'aula incideix en la millora de la solidaritat, la convivència i els aprenentatges de l'alumnat. Aquesta forma de treballar respon a un model inclusiu amb els recursos personals i materials necessaris per a que tot l'alumnat estigui ben atès i aporti el seu màxim rendiment.

Al cap d'uns anys duent a terme els grups interactius en aquest centre, es fa una valoració qualitativa a través d'uns qüestionaris al voluntariat, al professorat, i a l'alumnat. En aquests es plantegen preguntes com: "Què ha estat el millor dels grups interactius?"; "Què és el que menys t'ha agradat?"; "Per a què t'han servit?"; "Què canviaries d'aquesta activitat?"; entre d'altres.

En quant a la informació recollida per una mostra de 16 voluntaris que han participat en els grups interactius, cal recalcar la satisfacció que senten a través d'aquesta dinàmica, tant per l'actitud que mostra l'alumnat, com pel treball que realitzen en el grup. Valoren positivament el fet que es treballi de manera inclusiva, ja que els infants amb necessitats educatives especials (NEE) realitzen les mateixes activitats que la resta de companys i companyes. Per tant, tots hi tenen cabuda.

En quant als professionals, a través d'aquesta experiència es destaca que un 80% del professorat que duu a terme els grups interactius contesta al qüestionari, i un 85% repeteix l'experiència. En relació al seu treball, afavoreixen l'intercanvi d'experiències, la comunicació i les propostes entre ells, i es promouen en els distints processos educatius tot tipus de reflexions que s'han dut a terme de manera conjunta. Es mostren satisfets amb l'experiència i indiquen que l'alumnat treballa de manera inclusiva independentment de les seves característiques, valorant indistintament de la resta de companys als infants amb necessitats educatives especials (NEE).

En quant a l'alumnat, els grups interactius generen més motivació a l'hora de treballar, milloren el seu aprenentatge i les seves habilitats socials a l'hora de relacionar-se amb els seus companys i altres membres de la comunitat educativa. A més, es dóna èmfasi al fet de promoure la inclusió educativa perquè treballant per grups interactius s'incorpora a tot l'alumnat en grups heterogenis. Els resultats són positius. Expressen que treballen tota l'estona i, que entenen i són conscients que aprenen. Així ho diuen reiteradament: "Aprenem millor"; "És la millor manera perquè se'm quedin les coses"; etc. En general, es senten a gust en els grups interactius i és un moment en que es diverteixen aprenent.

Així doncs, tot apunta a que els grups interactius milloren el clima de l'aula i del centre a causa de les interaccions que es creen i de la comunicació que es produeix entre els distints components de la comunitat educativa que participen d'aquesta pràctica, fet que dóna lloc a una dinàmica de diàleg i cooperació.

Referències

Píriz Collado, R. M. (2011). Una experiencia de grupos interactivos en un centro de secundaria. Tesis doctoral, Universidad Autónoma de Madrid, Comunidad de Madrid, Espanya. Recuperada de <http://www.santiagoapostolcabanyal.es/wp-content/uploads/2012/08/GI-Y-SECUNDARIA.pdf>

GRAELLA COMPARATIVA

	INVESTIGACIÓ I	INVESTIGACIÓ II	INVESTIGACIÓ III
POBLACIÓ	CEIP Pintor Joan Miró de Palma de Mallorca. Infants provinents de Sud-Amèrica, Àfrica, Àsia i Europa de l'Est.	Escola Albert Einstein i Escola Fahrenheit (Barcelona) i Escola Landare Eskola (País Vasc).	Centre públic de la Comunitat de Madrid.
OBJECTIUS	Esbrinar si els grups interactius són una pràctica inclusiva.	Proporcionar estratègies i pràctiques que afavoreixin l'aprenentatge, participació i integració de tot l'alumnat.	Valorar si es promou la inclusió, el diàleg i la cooperació.
HIPÒTESIS	Punt de partida, objectius, recursos, grups, presència dels adults, valoració, aspectes apresos i tancament sessió .	Components que incideixen en la inclusió de l'alumnat amb discapacitat.	Punts forts i dèbils, utilitat, canvis i propostes noves.
METODOLOGIA	Qualitativa, enfocament interpretatiu i grups de discussió.	Enfocament metodològic crític i comunicatiu. Grup de discussió i observació comunicatiu. Anàlisi de la documentació. Entrevista en profunditat.	Valoració quantitativa amb qüestionaris.
RESULTATS	Augmenta la participació. Aprenentatge grupal. Fomenta el conflicte cognitiu i clima d'ajuda dins l'aula.	Inclusió física. Afavoreix l'aprenentatge i la integració social. No es fa necessari modificar el funcionament per infants amb discapacitat.	Millora el clima dins l'aula. Diàleg i cooperació. Inclusió.
OBSTACLES	Falta de temps i de sistematització.		Professionals formats i implicats. Trobar voluntaris.
ASPECTES MÉS DESTACATS	Temps per avaluar i valorar, flexibilització i creació banc de recursos.	Pràctica integradora, tolerància i sensibilitat enfront a la discapacitat.	Paper del voluntariat.
ASPECTES NO ESTUDIATS	Com fer front a la falta de temps i sistematització.	Possibles obstacles.	Transformació del centre en una C. d'Aprenentatge.

Taula I. Elaboració pròpia en base als autors Joan Jordi Muntaner, Carme Pinya i Begoña De La Iglesia, Silvia Molina Roldán, Rosa Mª Píriz Collado.

CONCLUSIONS GENERALS

Finalitzant el Treball de Fi de Grau, podem dir que la present investigació ha obtingut en gran mesura les expectatives inicials.

Per una banda, la primera pregunta plantejada i, per tant, l'objectiu principal, és si els grups interactius afavoreixen o no la inclusió. En aquest cas, els grups interactius i la inclusió han estat les dues variables d'investigació amb les quals ens hem basat de forma destacada al llarg del treball.

Per l'altra, es vol esmentar que s'esperava més abundància d'informació en base científica en quant a experiències que demostrin que els grups interactius afavoreixen la inclusió. En aquest cas, s'han trobat tres investigacions en castellà que donen resposta al nostre objectiu. En anglès i català s'han trobat articles que fan referència als grups interactius dins les Comunitats d'Aprenentatge, però no pas investigacions en base científica que donin resposta al que ens pertoca. No obstant, la pregunta primordial s'ha pogut resoldre de manera satisfactòria.

Si es preguntés com hauria de ser una escola ideal a cada un dels membres que en forma part, segurament la majoria coincidiria en que l'escola milloraria els seus resultats sent oberta i transparent; un centre que beneficiés la convivència de totes les persones que formen part de la comunitat educativa; una escola on les famílies s'engresquessin i participessin en l'ensenyament – aprenentatge dels més petits; i una escola inclusiva on tots els infants tinguessin veu i les mateixes oportunitats per aconseguir el triomf escolar. Sembla que un model d'escola que reuneixi tots aquests punts pot resultar irreal, o be, utòpica. Tot i així, aquests punts serien ideals i ens han de servir com a referent.

Cal tenir present que l'escola és de tots i per a tots, i que la mirada ha d'estar posada en els infants, peça fonamental per fer possible la feina de tota la comunitat educativa. Fer feina amb els infants a través dels grups interactius fa que aquests es sentin motivats i amb ganes d'aprendre coses noves. Això es duu a terme i és possible pensant en els interessos i les necessitats de cada un d'ells.

A més, es proposen activitats tenint en compte el nivell maduratiu del grup – classe i es dóna un temps necessari a cada petit grup perquè puguin assolir les activitats plantejades. La seva intervenció en les Comunitats d'Aprenentatge fa que els alumnes siguin el més autònoms possibles, fent així que els infants creixin com a persones capaces de fer per si soles. Així, es van formant des de ben petits com a persones crítiques i segures.

Des de la meua experiència, el dia que es fan els grups interactius dins l'aula és una alegria pels infants. Es fa possible una pràctica en la qual aprenen coses que els semblen interessants, una pràctica que els enriqueix com a persones i que fa que es relacionin entre ells i creixin de manera conjunta. A l'hora d'intervenir amb els infants, un dels punts fots a destacar és el diàleg. Tant en el dia a dia dins l'aula com en els moments d'esbarjo, sorgeixen moments en que és fonamental la conversa, ja sigui entre l'infant i l'adult, o entre iguals. Per tant, aquesta pràctica educativa dóna lloc a que els infants puguin expressar les seves inquietuds i, d'aquesta manera, crear un aprenentatge significatiu per a tots ells.

Es pretén formar persones susceptibles a l'hora d'emprendre iniciatives, elaborar criteris propis i promoure un esperit crític impulsant el raonament. Es fomenta així una educació inclusiva, on cada un dels infants té veu i es sent que forma part d'un grup en que pot ajudar als altres i en que es pot deixar ajudar pels mateixos.

Pensem que a través d'aquesta educació activa i participativa s'aconsegueix la integració plena dels infants. Tant els professionals com la resta de membres de la comunitat educativa fan feina per ajudar a cada un dels infants a trobar el camí cap a la felicitat, entenent aquesta com el fet de sentir-se útils, còmodes i valorats en tot moment.

Considerem que l'objectiu principal que engloba la identitat d'una escola inclusiva hauria de ser la formació integral dels alumnes com a individus pertanyents a una societat. Es tracta de formar persones amb capacitat crítica, amb iniciatives, interessos i curiositats, així com amb capacitat d'elaborar criteris propis a partir del raonament. Per part del grup de docents, s'ha de treballar de manera molt cohesionada i congruent, partint del diàleg i l'intercanvi d'experiències, coneixements, plantejaments i opinions.

Fent referència a la inclusió, durant la meua estància en pràctiques, així com passa a moltes altres escoles, he pogut comprovar que hi assisteix una gran varietat d'alumnat. Partint de la base que cada persona és un món, cada infant té el seu propi ritme i, per tant, l'escola ha d'afavorir i oferir una gran varietat d'aprenentatges. En un futur com a mestres ens podem trobar amb infants de diferents ètnies, cultures i procedències. Per tant, és molt important apostar per la inclusió de tot l'alumnat independentment de les seves característiques i necessitats personals.

Les escoles han de tenir el compromís de garantir la integració social i una educació formal i de qualitat per a tots els infants. Tal i com diu el PEC (2011, p. 5) del CEIP Es Molinar, Infant Felip en que vaig impartir les meves pràctiques “La nostra obligació és trobar camins i mesures que afavoreixin un bon clima de convivència i aprenentatge; per tant, cal evitar la queixa gratuïta i cercar solucions a les diferents circumstàncies que es puguin plantejar”.

Així doncs, pel que hem pogut observar, una escola inclusiva és una escola oberta, no selectiva i comprensiva amb la diversitat, que treballa a través de pràctiques com els grups interactius donant a cada un dels infants les mateixes oportunitats.

Considerem que amb els infants nouvinguts a una aula; amb els infants amb necessitats educatives especials (NEE) o be; amb infants procedents de minories ètniques en risc social, hi pot haver una preocupació per garantir que aquests puguin desenvolupar el seu màxim potencial amb els seus propis companys i en un clima favorable. Això no ens sembla una tasca fàcil, ja que cal reunir recursos personals que estiguin preparats i siguin competents, tant cognitivament com emocionalment, i que promoguin la integració i l'èxit d'aquesta en cada un dels infants.

Estem d'acord amb les paraules de (Perrenoud, 2001, citat en Duran, Font & Miquel, 2003 : 97) quan afirma que, l'aprenentatge entre iguals afavoreix una societat més justa i democràtica on es valora a tothom i que pot servir com a una eina per a la transformació social.

Per tant, ens trobem davant una pràctica inclusiva que es podria implantar a totes les escoles, ja que afavoreix l'entrada a la realitat que ens envolta a dia d'avui a la diversitat cultural de l'entorn més proper. D'aquesta manera, es respecta i es treballa la individualitat de l'alumnat, satisfent les necessitats de cada un d'ells i fent-los protagonistes del seu propi procés d'ensenyament – aprenentatge.

Els resultats obtinguts de les línies d'investigació són positius. A través de l'observació directa i el registre de dades dels grups interactius que han dut a terme els professionals dels centres es demostra que aquesta pràctica afavoreix la inclusió. Es fa aquesta afirmació per diverses raons. Es veu un progrés de l'alumnat en quant a l'augment de participació i aprenentatge, siguin les que siguin les seves capacitats. S'aprèn de manera significativa i es propicia un clima d'ajuda i cooperació entre iguals, dues de les variables primordials en les pràctiques inclusives. A més, es mostren beneficis a l'hora de treballar per grups interactius per part dels infants on es veu afavorit el seu aprenentatge i la seva integració social. Així, es remarca que aquesta pràctica és inclusiva per a tots i totes. A més a més, el propi alumnat és el que expressa que el treball és continu, que els conceptes són clars per a tots i per a totes i que són conscients del que aprenen. D'aquesta manera, el clima de l'aula i de tot el centre millora gràcies a les interaccions que es creen i a la comunicació que es produeix entre tots, donant lloc a una dinàmica de diàleg entre ells.

Així i tot, la pretensió del present treball no és oferir veritats revelades, sinó sembrar inquietuds per l'anàlisi reflexiu de la pràctica docent, per avaluar dia a dia el sentit de la nostra tasca amb els infants. I encara que sapiguem que les condicions de vida de molts infants en el món estan plenes de carències i dificultats, hem de lluitar i treballar amb ells perquè puguin sortir d'aquesta vulnerabilitat en la qual es troben sense escollir-ho, cuidar del seu món interior i dotar-los d'estratègies perquè puguin aconseguir una vida més plena.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bibliografia bàsica

CEIP. Es Molinar, Infant Felip (2011). *Projecte Educatiu de Centre*. Palma.

Duran, D., Font, J. i Miquel, E. (2003). La educación inclusiva. De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado. Barcelona. Editorial Horsori.

León - Mejía, A. (2013). Cómo hacer un estado de la cuestión. Universidad Internacional de La Rioja. Material educativo.

Molina Roldán, S. (2007). Los grupos interactivos: Una práctica de las comunidades de aprendizaje para la inclusión del alumnado con discapacidad. Universitat de Barcelona. Recuperada de <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/43112>

Muntaner, J. J., Pinya, C., & De la Iglesia, B. (2015). Evaluación de los grupos interactivos desde el paradigma de la educación inclusiva. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 18(1), 141-159. Recuperat de <http://revistas.um.es/reifop/article/view/214371>

Palomares Ruiz, A. (2017). Retos de la educación inclusiva para construir una sociedad incluyente. Ediciones de la Universidad de Castilla - La Mancha. Repositorio Universitario Institucional de Recursos Abiertos.

Píriz Collado, R. M. (2011). Una experiencia de grupos interactivos en un centro de secundaria. Tesis doctoral, Universidad Autónoma de Madrid, Comunidad de Madrid, Espanya. Recuperada de <http://www.santiagoapostolcabanyal.es/wp-content/uploads/2012/08/GI-Y-SECUNDARIA.pdf>

Valls, R., Buslón, N., & López, I. (2016). Grupos interactivos: interacciones que aumentan el aprendizaje y la solidaridad. *Padres y Maestros/Journal of Parents and Teachers*, (367), 17 – 21. Recuperat de <http://comunidadesdeaprendizaje.net/>

Bibliografia ampliada

Alcantud, P. M. (2015). Grupos interactivos en educación infantil: Primer paso para el éxito educativo. *Intangible Capital*, 11(3), 316-332. Recuperat de <http://www.redalyc.org:9081/home.oa?cid=552517>

- Arnáiz, P. (2005). Atención a la Diversidad. Programa curricular. Costa rica: Editorial Universidad Estatal a Distancia.
- Aubert, A., Flecha, A., García, C., Flecha, R., Racionero, S. (2008). Aprendizaje dialógico en la Sociedad de la Información. Barcelona: Hipatia Editorial.
- Braddock, J.H. & Slavin, R.E. (1992). Why ability grouping must end: Achieving Excellence and Equity in American Education. Baltimore, MD: Center for Research on Effective Schooling for Disadvantaged Students.
- Cifuentes, P. Á., & Gómez, E. T. (2016). Comunidades de aprendizaje: actuaciones para el éxito académico y la transformación educativa. *Padres y Maestros/Journal of Parents and Teachers*, (367), 6-10. Recuperat de <https://revistas.upcomillas.es/index.php/padresymaestros/article/view/7115>
- Comas, A., & Mascarell, M. (2005). Treballar amb una comunitat d'aprenentatge (la visió de les mestres). *Educar*, (35), 087-91.
- Chorzempa, B. F. & Graham, S. (2006). Primary-Grade Teachers' Use of within-Class Ability Grouping in Reading. *Journal of Educational Psychology*. 98 (3). 529-541.
- CREA (2002). *Comunidades de aprendizaje*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Díez, P., & Flecha, R. (2010). Comunidades de Aprendizaje: un proyecto de transformación social y educativa. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*, (67), 19-30. Recuperat de <http://www.redalyc.org/html/274/27419180002/>
- Echeita Sarrionandia, G. (2008). Inclusión y exclusión educativa." Voz y quebranto". *REICE. Revista iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación*, 6(2). Recuperat de <http://www.redalyc.org/html/551/55160202/>
- Elboj, C.; Puigdemívol, I.; Soler, M.; Valls, R. (2002). Comunidades de aprendizaje: Transformar la educación. Barcelona: Graó.
- Ferrer Esteban, G. (2005). Hacia la excelencia educativa en las comunidades de aprendizaje. *Educar*, (35), 061-70.
- Flecha, J. R. & Puigvert, L. (2002). Las comunidades de aprendizaje: una apuesta por la igualdad educativa. *REXE*, 1, 11-20. Recuperat de <http://www.rexe.cl/ojournal/index.php/rexe/article/view/279>

- García, R. F., & Puigvert, L. (2016). Las comunidades de aprendizaje: una apuesta por la igualdad educativa. *REXE-Revista de Estudios y Experiencias en Educación*, 1(1), 11-20. Recuperat de <http://www.rexe.cl/ojournal/index.php/rexe/article/view/279>
- García Yeste, C., Lastikka, A. L., & Petreñas Caballero, C. (2013). Comunidades de aprendizaje. *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, 2013, vol. 17, num. 427. Recuperat de: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/113030>
- Giné, C. (2001). Inclusión y sistema educativo. In *Actas de III Congreso La Atención a la Diversidad en el Sistema Educativo. Universidad de Salamanca. Instituto Universitario de Integración en la Comunidad (INICO)*.
- Includ-ed Consortium (2011). Actuaciones de éxito en las escuelas europeas. Madrid: Ministerio de Educación IFIIE. Publicación basada en los resultados finales del proyecto del VI Programa Marco INCLUD-ED. Recuperat de <http://utopiadream.info/ca/wp-content/uploads/2011/04/Actuaciones-de-%C3%A9xito-enlas-escuelas-europeas.pdf>
- Narodowski, M. (2008). La inclusión educativa. Reflexiones y propuestas entre las teorías, las demandas y los slogans. *REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 6(2). Recuperat de <http://www.redalyc.org/html/551/55160203/>
- Oliver, E., & Gatt, S. (2010). De los actos comunicativos de poder a los actos comunicativos dialógicos en las aulas organizadas en grupos interactivos. *Revista signos*, 43, 279-294. Recuperat de http://www.scielo.cl/scielo.php?pid=S0718-09342010000400002&script=sci_arttext
- Parra, L. V., & Puigdemívol, I. (2016). Voluntarios dentro del aula? El rol del Voluntariado en “Comunidades de aprendizaje. *REXE-Revista de Estudios y Experiencias en Educación*, 12 (24), 37-55. Recuperat de <http://www.rexe.cl/ojournal/index.php/rexe/article/view/66>
- Peirats Chacón, J., & López Marí, M. (2013). Los grupos interactivos como estrategia didáctica en la atención a la diversidad. *ENSAYOS, Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 2013, num. 28, p. 197-211. Recuperat de <http://roderic.uv.es/handle/10550/32915>
- Puigdemívol, I., & Ríos, O. (2008). “El centro educativo como agente de cohesión social en contextos interculturales”. Organización y gestión educativa: *Revista del Fórum Europeo de Administradores de la Educación*, 16(4), 25-30. Recuperat de <http://www.rexe.cl/ojournal/index.php/rexe/article/view/66>

- Pulido, C., & Ríos, O. (2006). Les comunitats d'aprenentatge: escola i educació social integrades?. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, (32), 79 – 92. Recuperat de <http://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/165523>
- Recasens Abad, A. (2015). Les relacions família-escola en una comunitat d'aprenentatge.
- Sarto Martín, M. P., & Venegas Renault, M. E. (2009). Aspectos clave de la Educación Inclusiva.
- Soto Calderón, R. (2003). La inclusión educativa: una tarea que le compete a toda una sociedad. *Revista Electrónica" Actualidades Investigativas en Educación"*, 3(1). Recuperat de <http://www.redalyc.org/html/447/44730104/>
- Trinitat Gilbert (2014). Transformació educativa i transformació social: el repte de les comunitats d'aprenentatge. Recuperat de http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CsGCbZ2HJnsJ:criatures.ara.cat/blogs/mobreslaporta/Transformacio-educativa-transformacio-comunitatsdaprenentatge_6_1178942097.html+&cd=1&hl=ca&ct=clnk&gl=es
- Valentí Casadellà, A., & Serradell, O. (2013). Les comunitats d'aprenentatge com a model educatiu de l'escola del segle XXI.
- Valls, M., Siles, G. y Molina, S. (2011). Formas de agrupación del alumnado y su relación con el éxito escolar: Mixture, Streaming e Inclusión. XII Congreso Internacional de Teoría de la Educación, Universidad de Barcelona.
- Zimmer, R. (2003). A New Twist in the Educational Tracking Debate. *Economics of Education Review*, 22(3), 307.